

## ЦИВІЛІСТИКА БЕЗ КОРДОНІВ

УДК 347.9

**Поліщук Марина Геннадіївна,**

кандидат юридичних наук,  
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін  
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

**Паталаха Іван Олексійович,**

студент 4 курсу юридичного факультету  
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

**Трубіцин Едуард Сергійович,**

студент 4 курсу юридичного факультету  
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

### МАЛОЗНАЧНІСТЬ СПРАВ ЦИВІЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

**Постановка проблеми.** При дослідженні законодавчих актів щодо малозначності справ цивільної юрисдикції можуть виникати проблеми з об'єктивного визнання справи малозначною та вироблення критеріїв на практиці, а це великі повноваження суду щодо вирішення питань на власний розсуд, також визначення чи є малозначні справи спробою обмеження доступу громадян до правосуддя.

**Стан дослідження теми.** Поняття малозначна справа відносно нове, але вже проблематика даних справ розглядалася Ізаровою І.О., Лесько А.О., Ткачуком О.С., Помазановим А.В. Їх дослідження не втратили актуальність.

**Мета статті.** Полягає у розгляді нової категорії справ, визначення поняття малозначності справ. Знаходження та запропонування можливостей вирішення проблем. Розгляд можливих перспектив подальшого розвитку у даному напрямку.

**Виклад основного матеріалу.** Поняття малозначні спори вперше з'явилося в українському законодавстві у Конституції України з прийняттям у 2016 році Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», в якому у ст. 131-2, зазначено гарантії надання професійної правничої допомоги адвокатурою і передбачає, що законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи не-

повнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними, чи дієздатність яких обмежена[1].

Згодом у 2017 році Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України та інших нормативно-правових актів України». Цим законом законодавець запровадив поняття малозначні справи, які розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження.

Згідно з ЦПК законодавець зазначив, що малозначними справами є:

1. Справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних.
2. Справи незначної складності, визнані судом малозначними. Відмінністю між загальним та спрощеним провадженням є те, що суд розглядає справу в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення сторін за наявними у справі матеріалами. Також розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження проходить без проведення підготовчого засідання та не пізніше 30 днів з дня відкриття провадження [2].

Досліджуючи дане питання, можна зробити висновок, що зміни є недостатньо повними і є багато недоліків, з якими ми зіткнулися під час дослідження цієї теми.

Перша проблема це саме термін малозначних справ, оскільки визначення його в цивільно-про-

цесуальному законодавстві не існує. Щодо цього можна звернутись до І.О. Ізарової, яка зазначила, що використаний термін «малозначні» доволі специфічний, оскільки значення справи для заявника не залежить від його ціни або складності розгляду і навряд чи варто ділити справи на значні та малозначні [3]. Це дуже спірне висловлення, оскільки якщо розглядати це з цього боку, то для більшості людей справи, які її стосуються, є особливими й важливими для неї. В цій проблемі можна повністю погодитись А.В. Помазановим, який зазначає, що оцінюючи характер процесу та його значення для заявника, слід враховувати також ступінь ризику для заявника, наприклад, якщо йдеться про справи, що потребують оперативного ухвалення рішення; трудові справи; справи, що пов'язані зі станом здоров'я заявника; справи щодо опіки над дітьми тощо [4]. Але на нашу думку, застосування такої правової категорії справ, як малозначні, є дуже важливим для судочинства, яке дозволить вирішувати справи легше й швидше. Ми знайшли визначення поняття малозначності справ у ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ). Так, малозначна справа – це адміністративна справа не значної складності, у якій характер спірних правовідносин, предмет доказування та склад учасників не вимагають проведення підготовчого провадження та (або) судового засідання для повного та всебічного встановлення її обставин [5]. З огляду на це ми пропонуємо запровадити термін Цивільних справ не значної складності, тобто малозначна справа – цивільна справа, у якій характер спірних правовідносин, предмет доказування та склад учасників тощо не вимагають проведення підготовчого провадження та (або) судового засідання для повного та всебічного встановлення її обставин.

Нинішній цивільно-процесуальний кодекс встановлює певний перелік критеріїв для визначення малозначних справ. Цей перелік встановлено у ч.3 ст. 274 ЦПК України, а саме:

- 1) ціна позову;
- 2) значення справи для сторін;
- 3) обраний позивачем спосіб захисту;
- 4) категорію та складність справи;
- 5) обсяг та характер доказів у справі, в тому числі, чи потрібно у справі призначити експертизу, викликати свідків, тощо;
- 6) кількість сторін та інших учасників справи;
- 7) чи становить розгляд справи значний суспільний інтерес;

8) думку сторін щодо необхідності розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження [2].

Але в даному переліку не зазначено нічого про таку категорію позовів, як немайнові. Немайнові позови – це ті справи, які не містять ціни позову. Тому з цього випливає ще одна проблема. Проте на нашу думку немайнові спори не можуть розглядатись як малозначні, тому що у Конституції України зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Тому немайнові спори не можна віднести до малозначних, оскільки це суперечить законодавству, а саме конституційним нормам. Також щодо вирішення цих питань деякі науковці пропонують керуватись винятково критерієм складності справи, поділяючи ці справи на:

- 1) незначного ступеня складності;
- 2) складні справи;
- 3) значного ступеня складності.

Згідно зі ст. 7 Закону України «Про державний бюджет України» на 2018 рік з 1 липня прожитковий мінімум для працездатних осіб становить 1 841 гривню [6]. Тому зараз справа буде вважатися малозначною, якщо ціна позову не перевищуватиме 184 100 грн, оскільки у ч. 6 ст. 19 ЦПК визначається, що малозначними справами є ті справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Але водночас у ч. 4 ст. 274 ЦПК України встановлено, що в порядку спрощеного позовного провадження не можуть бути розглянуті справи у спорах:

- 1) що виникають з сімейних відносин, крім спорів про стягнення аліментів та поділ майна подружжя;
- 2) щодо спадкування;
- 3) щодо приватизації державного житлового фонду;
- 4) щодо визнання необґрунтованими активів та їх витребування відповідно до глави 12 цього розділу;
- 5) в яких ціна позову перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;
- 6) інші вимоги, об'єднані з вимогами у спорах, вказаних у пунктах 1-5 цієї частини.

Отже, за п. 5 ч. 5 ст. 274 ЦПК України ця сума буде становити 920 500 грн. Важливо, що для якихось осіб ці суми можуть бути не такими й малозначними й перевищувати їх річний бюджет.

Наразі немає чіткого критерію, за яким можливо віднести ту чи іншу справу до категорії малозначних справ, оскільки кожна людина оцінює значність справи по-своєму. Отже, це завдання покладається на суд. Цей факт є неоднозначним, тому що при вирішенні питання про малозначність справи суд може використовувати суб'єктивні оцінювальні поняття та визнавати справу малозначною на свій розсуд. В цьому питанні варто згадати думку А.О. Лесько, яка зазначає, що вирішення судом питань, пов'язаних з розглядом справи, за критерієм малозначності спору передбачає широкі дискреційні повноваження суду (судді), а тому є необхідність на практиці виробити критерії, відповідно до яких такий чинник, як малозначність, повинен бути оцінений об'єктивно [7].

Також не можна не погодитись з О.С. Ткачуком, який вважає, що спрощення цивільного судочинства може розумітися принаймні у декількох значеннях.

По-перше, як загальне спрощення ординарної процедури захисту прав – зміна звичайної, ординарної процесуальної форми шляхом звільнення її від зайвих, ускладнених, неефективних і таких, що не відповідають принципу пропорційності, зважаючи на мету цивільного судочинства на сучасному етапі, елементів (процесуальних дій, стадій, процедур, проваджень) або заміни їх новими ефективними елементами цивільної процесуальної форми. По-друге, спрощення можна розуміти як напрям диверсифікації цивільної процесуальної форми внаслідок виокремлення додаткових проваджень і процедур, що полягає у введенні поряд зі звичайною, ординарною формою захисту цивільних прав інших самостійних спрощених проваджень та порядків для певних категорій справ, які позбавлені зайвих формальностей і не містять окремих елементів процесуальної форми, характерних звичайному порядку захисту.

По-третє, спрощення може проявлятися на рівні окремих процесуальних дій, коли поряд із загальним порядком розгляду справи на певних

етапах вводяться альтернативні полегшені можливості вчинення окремих процесуальних дій [8]. Враховуючи думку О.С. Ткачука, можна зазначити, що запровадження такої нової категорії справ, як малозначні, що розглядаються у спрощеному провадженні, не є обмеженням доступу до правосуддя для громадян. Введення нової категорії справ тільки покращує судочинство, оскільки це сприяє більш швидкому вирішенню незначних конфліктів та примиренню сторін.

Крім того, законодавець не передбачив оскарження малозначних справ в касаційному суді. Тому існує необхідність подальшого врегулювання даної прогалини в цивільному законодавстві через те, що порушуються законні права людини на справедливий суд. Це стосується суми позовів, які потрібно зменшити, та встановлення винятку щодо неможливості віднесення до малозначних спорів, що виникають з трудових, сімейних відносин, стягнення аліментів, а також ті, що стосуються захисту честі та гідності, ділової репутації, життя і здоров'я. Тому що справи з цих правовідносин не можуть бути малозначними і вони повинні бути повністю та детально розглянутими. На нашу думку, це допомогло б збалансувати доступ до правосуддя, а саме захистити свої права за допомогою оскарження рішень, а також підвищити довіру до держави та судової системи.

**Висновки.** Враховуючи вищевказане, можна зазначити, що законодавцем недостатньо вирішено питання про визначення справ малозначними, і тому пропонуємо вирішення освітлених нами проблем шляхом внесення змін до нової редакції ЦПК. Насамперед це стосується більш широкого доступу до захисту своїх прав за допомогою оскарження рішень в касаційному суді. Також формування об'єктивних критеріїв щодо оцінювання справи як малозначної, а саме – вироблення на практиці суддями власного досвіду. Задля подальшого розвитку малозначних справ можна винести всі положення про них в окрему статтю ЦПК. Отже, це питання потребує подальших наукових розвідок.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996, № 30, ст. 141.
2. Цивільний процесуальний кодекс України. Кодекс, Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України, 2004, № 40-41, 42, ст. 492.
3. Ізарова І.О. Реформи цивільного процесуального законодавства в незалежній Україні: 1991–2017 / Україна на шляху до Європи: реформа цивільного процесуального законодавства. 36. наук. праць. К., 2017, С. 18
4. Помазанов А.В. Малозначність справ у цивільному процесі України URL: [http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/1\\_2018/part\\_2/16.pdf](http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/1_2018/part_2/16.pdf) (дата звернення: 18.10.2018).
5. Кодекс адміністративного судочинства України. Кодекс, Закон від 06 липня 2005 р. № 2747-IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України, 2005, № 35-36, № 37, ст. 446.

6. Закон України Про Державний бюджет України на 2018 рік. Закон України; Бюджет, Розподіл, Перелік від 07 грудня 2017 р. № 2246-VIII IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради, 2018, № 3-4, ст. 26.
7. Лесько А.О. Малозначність справ цивільної юрисдикції як критерій для їх розгляду у спрощеному позовному провадженні та відмови у відкритті касаційного провадження URL: [http://www.vru.gov.ua/mass\\_media/998](http://www.vru.gov.ua/mass_media/998) (дата звернення: 18.10.2018).
8. Ткачук О.С. Спрощене провадження – новела цивільного процесу: правова природа, ознаки, процедура URL: [http://minust.muyar.com.ua/storage/attachments/Ткачук\\_2017\\_Спрощене%20провадження%20-%20новела%20цивільного%20процесу\\_правова%20природа,%20ознаки,%20процедура.pdf](http://minust.muyar.com.ua/storage/attachments/Ткачук_2017_Спрощене%20провадження%20-%20новела%20цивільного%20процесу_правова%20природа,%20ознаки,%20процедура.pdf) (дата звернення: 18.10.2018).

**Поліщук Марина Геннадіївна, Паталаха Іван Олексійович, Трубіцин Едуард Сергійович**  
**МАЛОЗНАЧНІСТЬ СПРАВ ЦИВІЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ**

Стаття присвячена аналізу законодавчого положення щодо малозначності справ цивільної юрисдикції. Проаналізоване значення малозначності справ цивільної юрисдикції для судочинства України. Розглянуті методи щодо вирішення проблематики малозначності справ цивільної юрисдикції, зокрема, обмеження у касаційному оскарженні рішень щодо малозначних справ, та чи є це порушенням Конституції України. Зазначені можливі перспективи подальшого розвитку у даному напрямку.

**Ключові слова:** малозначність справ цивільної юрисдикції, позовне провадження, дискреція суду, касаційне оскарження, сума позовів, малозначні конфлікти.

**Полищук Марина Геннадьевна, Паталаха Иван Алексеевич, Трубицын Эдуард Сергеевич**  
**МАЛОЗНАЧИМОСТЬ ДЕЛ ГРАЖДАНСКОЙ ЮРИСДИКЦИИ**

Статья посвящена анализу законодательного положения о малозначимости дел гражданской юрисдикции. Проанализировано значение малозначимости дел гражданской юрисдикции для судопроизводства Украины. Рассмотрены методы решения проблематики малозначительности дел гражданской юрисдикции, в частности, ограничения в кассационном обжаловании решений по малозначимым делам, и является ли это нарушением Конституции Украины. Определены возможные перспективы дальнейшего развития в данном направлении.

**Ключевые слова:** малозначимость дел гражданской юрисдикции, исковое производство, дискреции суда, кассационное обжалование, сумма исков, незначительные конфликты.

**Polishchuk Maryna, Patalaha Ivan, Trubicin Eduard**  
**INSIGNIFICANT CIVIL JURISDICTION CASES**

The article is devoted to the analysis of the legal provision of insignificant civil jurisdiction cases. The meaning of insignificant civil jurisdiction cases are analyzed. Consideration and proposed methods for solving problems of insignificant civil jurisdiction cases. Possible prospects for further development in this direction.

The Verkhovna Rada of Ukraine adopted the Law of Ukraine "On Amendments to the Commercial Procedural Code of Ukraine, the Civil Procedural Code of Ukraine and other norms of the Ukrainian legislation". By this law, the legislator introduced the concept of minor cases, which are considered in the simplified procedure.

According to the Civil Procedural Code, the legislator noted that minor cases are:

1. Cases in which the value of the claim does not exceed one hundred living wages for the able-bodied.
2. Cases of minor complexity, declared by the court insignificant.

The difference between the general and the simplified procedure is that the court examines the case in the form of a simplified lawsuit without notifying the parties of the materials available in the case. Also, consideration of the case in the order of the simplified lawsuit takes place without a preparatory meeting and not later than 30 days from the opening date of the proceedings.

We believe that these changes are not complete and there are many defects that we encountered in studying the subject.

The first problem is the very term of minor cases, it does not exist in civil procedural law. In view of this, we propose the introduction of the term Civil cases of no significant complexity, that is, the insignificant case is a civil matter, in which the controversial legal relationship nature, subject matter of evidence and the composition of the participants, etc., do not require the conduct of preparatory proceedings and / or court sessions for the complete and complete establishment of circumstances.

Also there are also no nominal non-property cases assigned. Non-proprietary claims - claims that do not include claim fees. Therefore, one more problem arises from this. However, in our opinion, non-property disputes can't be considered as insignificant, since the Constitution of Ukraine states that the person, his life and health, honor and dignity, inviolability and security are recognized in Ukraine as the highest social value. In addition, the legislator did not foresee the appeal of minor cases in the cassation court. Therefore, there is a need to further resolve this gap in civil law due to the violation of legal human rights to a fair trial.

**Key words:** insignificant civil jurisdiction cases, claim proceedings, court discretion, cassation appeal, amount of claims, minor conflicts.